

זה בורר פרק שלישי סנהדרין כט.

מסורת הש"ס

(א) ויבין מה: שטעמו
 (ב) ויבין מה: שטעמו
 (ג) ויבין מה: שטעמו
 (ד) ויבין מה: שטעמו
 (ה) ויבין מה: שטעמו
 (ו) ויבין מה: שטעמו
 (ז) ויבין מה: שטעמו
 (ח) ויבין מה: שטעמו
 (ט) ויבין מה: שטעמו
 (י) ויבין מה: שטעמו
 (יא) ויבין מה: שטעמו
 (יב) ויבין מה: שטעמו
 (יג) ויבין מה: שטעמו
 (יד) ויבין מה: שטעמו
 (טו) ויבין מה: שטעמו
 (טז) ויבין מה: שטעמו
 (יז) ויבין מה: שטעמו
 (יח) ויבין מה: שטעמו
 (יט) ויבין מה: שטעמו
 (כ) ויבין מה: שטעמו

תורה אור השלם
 1. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 2. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 3. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 4. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 5. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 6. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 7. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 8. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 9. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 10. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 11. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 12. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 13. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 14. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 15. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 16. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 17. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 18. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 19. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו
 20. או ככל אבן אשר
 ויבין מה: שטעמו

הנהגות הב"ח
 (א) ויבין מה: שטעמו
 (ב) ויבין מה: שטעמו
 (ג) ויבין מה: שטעמו
 (ד) ויבין מה: שטעמו
 (ה) ויבין מה: שטעמו
 (ו) ויבין מה: שטעמו
 (ז) ויבין מה: שטעמו
 (ח) ויבין מה: שטעמו
 (ט) ויבין מה: שטעמו
 (י) ויבין מה: שטעמו
 (יא) ויבין מה: שטעמו
 (יב) ויבין מה: שטעמו
 (יג) ויבין מה: שטעמו
 (יד) ויבין מה: שטעמו
 (טו) ויבין מה: שטעמו
 (טז) ויבין מה: שטעמו
 (יז) ויבין מה: שטעמו
 (יח) ויבין מה: שטעמו
 (יט) ויבין מה: שטעמו
 (כ) ויבין מה: שטעמו

הנהגות הגר"א
 (א) ויבין מה: שטעמו
 (ב) ויבין מה: שטעמו
 (ג) ויבין מה: שטעמו
 (ד) ויבין מה: שטעמו
 (ה) ויבין מה: שטעמו
 (ו) ויבין מה: שטעמו
 (ז) ויבין מה: שטעמו
 (ח) ויבין מה: שטעמו
 (ט) ויבין מה: שטעמו
 (י) ויבין מה: שטעמו
 (יא) ויבין מה: שטעמו
 (יב) ויבין מה: שטעמו
 (יג) ויבין מה: שטעמו
 (יד) ויבין מה: שטעמו
 (טו) ויבין מה: שטעמו
 (טז) ויבין מה: שטעמו
 (יז) ויבין מה: שטעמו
 (יח) ויבין מה: שטעמו
 (יט) ויבין מה: שטעמו
 (כ) ויבין מה: שטעמו

קרובים ונרחקו הוו. שמה אחרת. אשת מר עוקבא: בקבא דקרא אידכא ככו. בקבא של עשוה נדקתא ככס בתמיה. כלומר איני דבוק ככס כלל אלא אמן לא לייחוס דקרא: מיום ראשון ואילך. בטלה שושניות וכשר להעיד: והוא לא אויב לו יעידנו. דהאי והוא אעד קאי דמערד שהוא חייב גלות והעד לא אויב לו לרואה דאי כרואה הא כמי (דנדרס ד) והוא לא שונא לו וקראי אחרני טובא: ולא מנקש רעמו ידענו. דמקין ליה וספטו העדה וקאמר ר' יהודה דהאי לא מנקש רעמו אשופטס קאי. ולשון זה מלאכי דבריהם דסיפרי ולא בסיפרי שלנו והוא לא אויב לו העד ולא מנקש רעמו השופט: חד לדין. דנדין מודו רבנן דשונא לא דיון דלא מלי חזי ליה זכותא: ואידך. לפסול דין אחר שני דיינין ששונאין זה את זה: **מתני'** מאימין עליהם. מפרש בגמרא: הוא אומר לי. הלוה אומר לי: לא אומר כלום. דעביד איניס דאמר פלוני נושא בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר: הודע לו. שהיו שניסם בפנינו להודות נאמון להיות לו עדים בדבר: שנים אומרים וקאי ואחד אומר רבינו זכאי. דמכחי (שמות כג) אחרי כנים וזהו. אפילו שנים מחייבין או מוכיני והפליגי אומר איני יודע יוספו דיינין. ואע"ג דאי הוה פליג עליהו הו כולל במיעוט כי אחרי איני יודע הו כמי שלא יכד דין ונמלא דין בשנים ואין תלמוד צעין: **מכניסין אותן.** לנעול דיינין. ונגמלא (ג) פריך לא לא פקיעו: **גמ'** פלוגי א"ל. לעדים כשחייבין עליהם: נשיאים ורוח וגשם וגו'. כשכיל מהלל במתם שער דהיינו מעדי שער גשמים ונערים ואפילו כששמים מתקשרים צענים ורוח להוריד גשמים אין הגשם כא: אומר רבא. מאי איכפת להו אס לא ידעו גשמים אמרי כלום משל הדיוט שב שני הוה כפנא אכנא אומנא לא חליף על פתח מי שיועד אומנות ובעל מלאכה לא עבר הרעע: **מסך ותרב וגו' איש טוב וגו'.** בעון עדות שער דבר בא ויחירוהו שלא ימותו: **אמרייהו ויל.** השוכרים אותם מנזים אותם וקלים הם צעניו: **והשוכרים שנים אשמים בני צלעל.** בני נזות החרעאלי כמי שיועיל המלך היו יועלים לשוכרם והיו קורין אותם בני צלעל: **כפנינו.** משמע ששאלו עדים (א) פטור. ואע"פ ששמו עדים אומנא שהיה לו הולא ולא אומר אדם עדי: **מסטה אני.** כך. שחק קמה: שמונה כהן יושב ידעו עדים לאלול על המשכן עשתי עשרה ידעו תעשה אדם: שמונה כהן

דבר ר' הרב דבריהם. וא"ת אס כן כל מסית יפטר עצמו באותה טענה ויש לומר דדוקא נחש שלא נטעוהו שלא להסית ולא נעש אלא לפי שנחש תקלה על ידו אכל מסית שננטעוהו שלא להסית נמלא כשמסית עובר: **כך** אמר ר' אבא אומר רבי ירמיה אומר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: השונא כל שלא דבר בו: ת"ר יהוא לא אויב לו יעידנו ולא מבקש רעמו ודינו אשכחן שונא אהוב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אהוב לו יעידנו ולא מבקש רעמו ולא טובתו ידענו מיד אהוב כתיב אלא סברא הוא איוב מאי טעמא משום דמרחקא דעתיה אהוב נמי מקרא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעמו מאי דרשי ביה חד "לדין אידך כרתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה לא אויב לו ולא מבקש רעמו כמכאן לשני חלמדי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין דין כאחד: **מתני'** כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לחדר ומאיימין עליהן ומציאין את כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה? אם אומר הוא אמר ח"ל שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום יעד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו היא אחת כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוננין נושאין ונותנין בדבר "שנים" ואומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי "אפילו שנים מוכיני או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוספו דיינין" גמרו את הדבר היו מכניסין אותן והגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב "ומניין" לכשיצא לא יאמר אני מוכה וחביירי מחייבים אבל מה אעשה שחביירי רבו עלי על זה נאמר (י) לא תלך רכיל בעמך ואומר (יא) הולך רכיל מגלה סוד: **גמ'** הכי אמרי' להו אמר רב יהודה "הכי אמרינן להו נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר (י) (ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא "אמרינן להו "מפץ" וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר רבא איש יכלי למימר שב שני (י) הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רבא איש אמר לי נתן בר מר זוטרא "אמרינן להו סהרי שקרי ואוגרייהו וילי דכתיב יהושע שנים אנשים בני בלעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו: מסיע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב "צריך שיאמר אתם עדי" איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן (י) (מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר משמיה אני כך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משמיה אני כך פטור ולא עוד אלא "אפילו הכי מניין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפני לדין למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משמיה אני כך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דבר שמיה חסורי מיחוסא והכי קתני "אם לא טען אין טוענין לו "ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו "ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמעי לי שאני מסית "דרחמנא אמר ר' לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה מענות היה לו לנחש למעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי היה ליה למימר דברי "הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסר גורע שנאמר "אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מוכא "אמתים וחצי ארכו רבא איש אמר עשתי עשרה ידעו תעשה אמר אבי לא שנו אלא דאמר משמיה אני כך אבל אמר לא

מוסף רש"י
 הוא אמר לי שאני חייב לו. אבל לא כפי המונע אמר כן לא הוה הודאה (דקטור דר) איש פלוני אמר לי. סוף חייב ליה, שהוא ראה בטלחה, היט עד מפי עד (ושם) ואחד אומר איני יודע יוספו דיינין. דהוה ליה כמלן דלא היה התם ואשתמחא דמרי הוה דהו ואין צעין מעיקרא תלמוד. דאי נמי נמר דלא נמר דהו רובא שפיר דמי וליכא דהו.

רבינו הגאון
 כל המוסרין גורע עשתי עשרה אופין ע' ופחת אמה:

כל המוסרין גורע עשתי עשרה אופין ע' ופחת אמה: כל אומות שנחמרה הנרתם כנתינתם לא

קרובים ונרחקו הוו אתו לקמיה לדינא אמר להו פסילנא לכו לדינא אמרו ליה מאי דעתך כר' יהודה אנן "מייחנינן איגרתא ממערבא דאין הלכה כרבי יהודה אמר להו אטו בקבא דקרא אידבקנא ככו דלא קאמינא פסילנא לכו לדינא אלא משום דלא צייתוהו דינא: אוהב זה שושבינו וכו': וכמה אמר ר' אבא אומר רבי ירמיה אומר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: השונא כל שלא דבר בו: ת"ר יהוא לא אויב לו יעידנו ולא מבקש רעמו ודינו אשכחן שונא אהוב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אהוב לו יעידנו ולא מבקש רעמו ולא טובתו ידענו מיד אהוב כתיב אלא סברא הוא איוב מאי טעמא משום דמרחקא דעתיה אהוב נמי מקרא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעמו מאי דרשי ביה חד "לדין אידך כרתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה לא אויב לו ולא מבקש רעמו כמכאן לשני חלמדי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין דין כאחד: **מתני'** כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לחדר ומאיימין עליהן ומציאין את כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה? אם אומר הוא אמר ח"ל שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום יעד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו היא אחת כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוננין נושאין ונותנין בדבר "שנים" ואומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי "אפילו שנים מוכיני או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוספו דיינין" גמרו את הדבר היו מכניסין אותן והגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב "ומניין" לכשיצא לא יאמר אני מוכה וחביירי מחייבים אבל מה אעשה שחביירי רבו עלי על זה נאמר (י) לא תלך רכיל בעמך ואומר (יא) הולך רכיל מגלה סוד: **גמ'** הכי אמרי' להו אמר רב יהודה "הכי אמרינן להו נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר (י) (ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא "אמרינן להו "מפץ" וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר רבא איש יכלי למימר שב שני (י) הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רבא איש אמר לי נתן בר מר זוטרא "אמרינן להו סהרי שקרי ואוגרייהו וילי דכתיב יהושע שנים אנשים בני בלעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו: מסיע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב "צריך שיאמר אתם עדי" איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן (י) (מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר משמיה אני כך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משמיה אני כך פטור ולא עוד אלא "אפילו הכי מניין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפני לדין למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משמיה אני כך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דבר שמיה חסורי מיחוסא והכי קתני "אם לא טען אין טוענין לו "ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו "ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמעי לי שאני מסית "דרחמנא אמר ר' לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה מענות היה לו לנחש למעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי היה ליה למימר דברי "הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסר גורע שנאמר "אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מוכא "אמתים וחצי ארכו רבא איש אמר עשתי עשרה ידעו תעשה אמר אבי לא שנו אלא דאמר משמיה אני כך אבל אמר לא

קרובים ונרחקו הוו אתו לקמיה לדינא אמר להו פסילנא לכו לדינא אמרו ליה מאי דעתך כר' יהודה אנן "מייחנינן איגרתא ממערבא דאין הלכה כרבי יהודה אמר להו אטו בקבא דקרא אידבקנא ככו דלא קאמינא פסילנא לכו לדינא אלא משום דלא צייתוהו דינא: אוהב זה שושבינו וכו': וכמה אמר ר' אבא אומר רבי ירמיה אומר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: השונא כל שלא דבר בו: ת"ר יהוא לא אויב לו יעידנו ולא מבקש רעמו ודינו אשכחן שונא אהוב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אהוב לו יעידנו ולא מבקש רעמו ולא טובתו ידענו מיד אהוב כתיב אלא סברא הוא איוב מאי טעמא משום דמרחקא דעתיה אהוב נמי מקרא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעמו מאי דרשי ביה חד "לדין אידך כרתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה לא אויב לו ולא מבקש רעמו כמכאן לשני חלמדי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין דין כאחד: **מתני'** כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לחדר ומאיימין עליהן ומציאין את כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה? אם אומר הוא אמר ח"ל שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום יעד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו היא אחת כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוננין נושאין ונותנין בדבר "שנים" ואומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי "אפילו שנים מוכיני או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוספו דיינין" גמרו את הדבר היו מכניסין אותן והגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב "ומניין" לכשיצא לא יאמר אני מוכה וחביירי מחייבים אבל מה אעשה שחביירי רבו עלי על זה נאמר (י) לא תלך רכיל בעמך ואומר (יא) הולך רכיל מגלה סוד: **גמ'** הכי אמרי' להו אמר רב יהודה "הכי אמרינן להו נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר (י) (ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא "אמרינן להו "מפץ" וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר רבא איש יכלי למימר שב שני (י) הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רבא איש אמר לי נתן בר מר זוטרא "אמרינן להו סהרי שקרי ואוגרייהו וילי דכתיב יהושע שנים אנשים בני בלעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים וזו: מסיע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב "צריך שיאמר אתם עדי" איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן (י) (מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר משמיה אני כך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משמיה אני כך פטור ולא עוד אלא "אפילו הכי מניין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפני לדין למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משמיה אני כך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דבר שמיה חסורי מיחוסא והכי קתני "אם לא טען אין טוענין לו "ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו "ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמעי לי שאני מסית "דרחמנא אמר ר' לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה מענות היה לו לנחש למעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי היה ליה למימר דברי "הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסר גורע שנאמר "אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מוכא "אמתים וחצי ארכו רבא איש אמר עשתי עשרה ידעו תעשה אמר אבי לא שנו אלא דאמר משמיה אני כך אבל אמר לא

דל א"ל פ' מהכא קרי ביה (י) ממים היו שתי מלואות אמה. כל אומות שנחמרה הנרתם כנתינתם לא וכן אתה חסר כמו אומה (י) מלא: עשתי עשרה. דל עיי' מהכא הוה לכו שמים עשרה: לא